

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

**ДВИГУН АЛЛА
ОЛЕКСАНДРІВНА,**
*доктор економічних наук,
професор, начальник
відділу регіональної
політики НІСД, м. Київ*

Актуальність досліджуваної теми обумовлена необхідністю спрощення структури управління на місцях, забезпечення тісного зв'язку із громадським суспільством і досягнення прозорості у прийнятті управлінських рішень, підвищення ступеня відповідальності перед територіальною громадою.

Дослідження спрямоване на вирішення проблем фінансового забезпечення розвитку територій. Розглядається поняття децентралізації влади, зокрема бюджетна децентралізація. Встановлено, що взаємозв'язок законодавчих змін в Податковому та Бюджетному кодексах, сприяв перетворенню місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку адміністративно – територіальних одиниць. Виявлено переваги бюджетної децентралізації. Досліджено розвиток процесів утворення об'єднань територіальних громад (ОТГ). Пріоритетами запроваджених змін визначено розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень з урахуванням європейського досвіду. Розкрито сутність нового механізму бюджетного регулювання, а саме систему тотального збалансування усіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності адміністративно-територіальних утворень залежно від рівня надходжень на одного жителя. Обґрунтовано позитивні результати реформи фіскальної децентралізації. Доведено доцільність проведення розрахунків міжбюджетних трансфертів на основі зведених бюджетів регіонів, перекладаючи відповідальність за подальший перерозподіл бюджетних коштів на обласні державні адміністрації. Окреслено подальші напрями реформи бюджетної децентралізації в Україні.

Наукова значущість роботи полягає в обґрунтуванні заходів зі зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування; окреслено першочергові кроки обласних державних адміністрацій на шляху до розв'язання нагальних проблем реалізації реформи бюджетної децентралізації. Практикою процесів бюджетної децентралізації доведено, що вона сприяє нарощенню фінансового потенціалу території, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує «ґрунт» для росту і розвитку, тому вкрай важливим є подальший розвиток порядку фінансової та адміністративної відповідальності за порушення органами місцевого самоврядування вимог бюджетного законодавства.

Ключові слова: децентралізація влади, бюджетна децентралізація, міжбюджетні відносини, місцеве самоврядування, об'єднання територіальних громад

ПРІОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ ВЛАСТИ

**ДВИГУН АЛЛА
АЛЕКСАНДРОВНА,**
*доктор экономических наук,
профессор, Начальник
отдела региональной
политики НИСИ, г. Киев*

Актуальность исследуемой темы обусловлена необходимостью упрощения структуры управления на местах, обеспечению тесной связи с гражданским обществом и достижению прозрачности в принятии управленческих решений, повышению степени ответственности перед территориальной общиной.

Исследование направлено на решение проблем финансового обеспечения развития территорий. Рассматривается понятие децентрализации власти, в частности бюджетная децентрализация. Установлено, что взаимосвязь законодательных изменений в Налоговом и Бюджетном Кодексах, способствовала превращению местных бюджетов в эффективный инструмент социально-экономического развития административно - территориальных единиц. Выявлены преимущества бюджетной децентрализации. Исследовано развитие процессов образования объединений территориальных общин (ОТО). Приоритетами предложенных изменений определены такие: расширение прав органов местного самоуправления в принятии решений и предоставление им полной бюджетной самостоятельности по наполнению своих бюджетов и осуществлению полномочий по расходам с учетом европейского опыта. Раскрыта сущность нового механизма бюджетного регулирования, а именно система тотального сбалансирования всех местных бюджетов заменена системой горизонтального выравнивания налоговоспособности административно-территориальных образований в зависимости от уровня поступлений на одного жителя. Обоснованы положительные результаты реформы фискальной децентрализации. Доказана целесообразность проведения расчетов межбюджетных трансфертов на основе сводных бюджетов регионов, перекаладывая ответственность за дальнейшее перераспределение бюджетных средств на областные государственные администрации. Определены дальнейшие направления реформы бюджетной децентрализации в Украине.

Научная значимость работы заключается в обосновании мер по укреплению финансовой основы местного самоуправления; обозначены первоочередные шаги областных государственных администраций на пути к решению насущных проблем реализации реформы бюджетной децентрализации. Практикой процессов бюджетной децентрализации доказано, что она способствует наращиванию финансового потенциала территории, активизации инвестиционной деятельности, стимулированию предпринимательской активности, что в итоге укрепляет экономический потенциал и обеспечивает «почву» для роста и развития, поэтому крайне важно дальнейшее развитие правил финансовой и административной ответственности за нарушения органами местного самоуправления требований бюджетного законодательства.

Ключевые слова: децентрализация власти, бюджетная децентрализация, межбюджетные отношения, местное самоуправление, объединение территориальных общин

PRIORITY DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF DECENTRALIZATION OF POWER

ALLA DVIHUN, *Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Regional Policy NISS, Kyiv*

The urgency of the theme under study is due to the need to simplify the structure of local governance, to ensure close ties with civil society and to achieve transparency in the adoption of management decisions, and increase the level of responsibility to the territorial community. The research **is aimed** at solving the problems of financial provision of territories development.

Findings. The concept of decentralization of power, in particular budget decentralization, is considered. It was established that the interconnection of legislative changes in the Tax and Budget Codes contributed to the transformation of local budgets into an effective instrument of socioeconomic development of administrative and territorial units. The advantages of budget decentralization are revealed. The development of the processes of the formation of associations of territorial communities (ATC) is explored.

Priorities of the changes introduced are the extension of the rights of local self-government authorities in decision-making and giving them full budgetary autonomy in terms of filling their budgets and spending their powers in the light of European experience. The essence of the new mechanism of budgetary regulation is revealed, namely, the system of total balancing of all local budgets is replaced by the system of horizontal equalization of the capacity of administrative-territorial units depending on the level of income per capita. The positive results of the reform of fiscal decentralization are substantiated. The expediency of carrying out calculations of intergovernmental transfers on the basis of consolidated budgets of regions is proved, transferring responsibility for further redistribution of budget funds to regional state administrations. Further directions of the budget decentralization reform in Ukraine are outlined.

The scientific significance of the work is to substantiate measures to strengthen the financial basis of local self-government; outlined the priority steps of regional state administrations on the way to solving the urgent problems of implementing the budget decentralization reform. The practice of budget decentralization has proven that it contributes to the growth of the financial potential of the territory, the intensification of investment activity, and the stimulation of entrepreneurial activity, which ultimately strengthens the economic potential and provides a "ground" for growth and development, and therefore the further development of the order of financial and administrative liability for violation by local government of the requirements of budget legislation.

Keywords: *decentralization of power, budgetary decentralization, intergovernmental relations, local self-government, association of territorial communities*

Постановка проблеми. Децентралізація є складним поняттям, яке можна розкривати через його вплив на адміністративно-територіальний устрій держави, систему органів публічної адміністрації, розподіл між ними функцій, повноважень та фінансових ресурсів. Проблематика децентралізації як одного із механізмів підвищення ефективності функціонування публічної влади вже впродовж тривалого періоду часу перебуває в полі зору вітчизняних науковців та провідних фахівців. Це зумовлено, зокрема, успішною реалізацією засад децентралізації у практиці більшості держав Європейського Союзу. Взагалі, децентралізація влади означає такий спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість із них передається з рівня центральних органів на рівень нижчий і стає власним завданням та повноваженням органів управління нижчого рівня.

Аналіз досліджень і публікацій. Зарубіжні дослідники звертають увагу на специфічність розуміння сутності децентралізації, зокрема, в Україні. Так,

вітчизняними науковцями [1 – 5] вона подається як перерозподіл повноважень між центром та регіонами на користь останніх, делегування і субделегування функцій і повноважень регіонами. Створення місцевих держадміністрацій також розглядається як складова децентралізації. Наукові підходи до визначення поняття «децентралізація» включають розуміння цього процесу, як ослаблення або, навіть, скасування централізації; самостійність у підходах до управління з урахуванням багатоманітності місцевих особливостей при збереженні єдності в суттєвому; передання частини функцій державного управління центральних органів виконавчої влади до місцевих органів виконавчої влади та до органів місцевого самоврядування при чому передбачається розширення повноважень нижчих органів за рахунок вищих за рівнем; процес передачі частини функцій та повноважень вищими рівнями управління нижчим.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження сутності децентралізації влади, проблем фінансового забезпечення розвитку

територій та окреслити подальші напрями реформи бюджетної децентралізації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим є те, що при децентралізації відбувається відчуження повноважень держави як юридичної особи публічного права на користь іншої юридичної особи публічного права – територіальної громади, що саме і характеризує зміст місцевого самоврядування. Децентралізація дозволяє спростити структуру управління на місцях, забезпечити тісний зв'язок із громадським суспільством і прозорість у прийнятті управлінських рішень, а також сприяє підвищенню ступеня відповідальності перед територіальною громадою. Однак, поряд із цим, децентралізація супроводжується виникненням неузгодженості стратегічних цілей і напрямів розвитку окремих територіальних одиниць.

Дослідження практичного досвіду та узагальнення думок вітчизняних і зарубіжних науковців дозволяє визначити децентралізацію як системний процес, що вміщує у собі такі складові елементи: питання спроможності органів державної влади передати, а органів місцевого самоврядування – отримати і ефективно розпорядитися владними повноваженнями; визначення обсягу та переліку повноважень, які необхідно передавати; адміністративно – політичний механізм передачі владних повноважень; бюджетний та ринковий механізми взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування; питання адміністративно-територіальної реформи. Тобто, децентралізація є специфічним методом управління, який є важливим для місцевої демократії та розвитку самоврядування.

Бюджетна децентралізація являє собою децентралізацію фінансових та матеріальних ресурсів, що є основою економічної незалежності окремих територій.

Проблема фінансового забезпечення розвитку територій постає фактично перед усіма країнами світу. В Україні питання

бюджетної децентралізації набувають особливої уваги в силу того, що децентралізація покликана забезпечити перерозподіл дохідних джерел, повноважень між рівнями влади, максимальне фінансове забезпечення проектів розвитку територій.

Адміністративно – територіальні утворення мають неоднаковий природно – ресурсний і фінансовий потенціали, в т.ч. податкову базу, тобто децентралізація покликана підвищувати ефективність функціонування бюджетної системи. Передача повноважень на місця та самостійність у прийнятті рішень при формуванні доходів та використанні бюджетних коштів – це прерогатива бюджетної децентралізації.

Концепція бюджетної децентралізації посідає ключове місце в теорії суспільних фінансів та вважається важливою складовою бюджетної політики [6 – 9]. Як переконує досвід розвинутих країн, фінансові проблеми регіонів розв'язуються шляхом побудови оптимального механізму системи місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин. До переваг бюджетної децентралізації (рис. 1) слід віднести:

- можливість збереження макроекономічної стабільності;
- можливість забезпечення окресленого рівня інвестиційної активності;
- раціональне використання бюджетних коштів;
- наближеність місцевих органів влади до населення та формування ефективних каналів комунікацій;
- посилення відповідальності органів місцевого самоврядування перед громадою, як наслідок – зниження корупції;
- забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень з одного боку, та прозорість дій органів місцевого самоврядування з іншого боку;
- стимулювання органів місцевого самоврядування до нарощування власного бюджетного (фінансового) потенціалу.

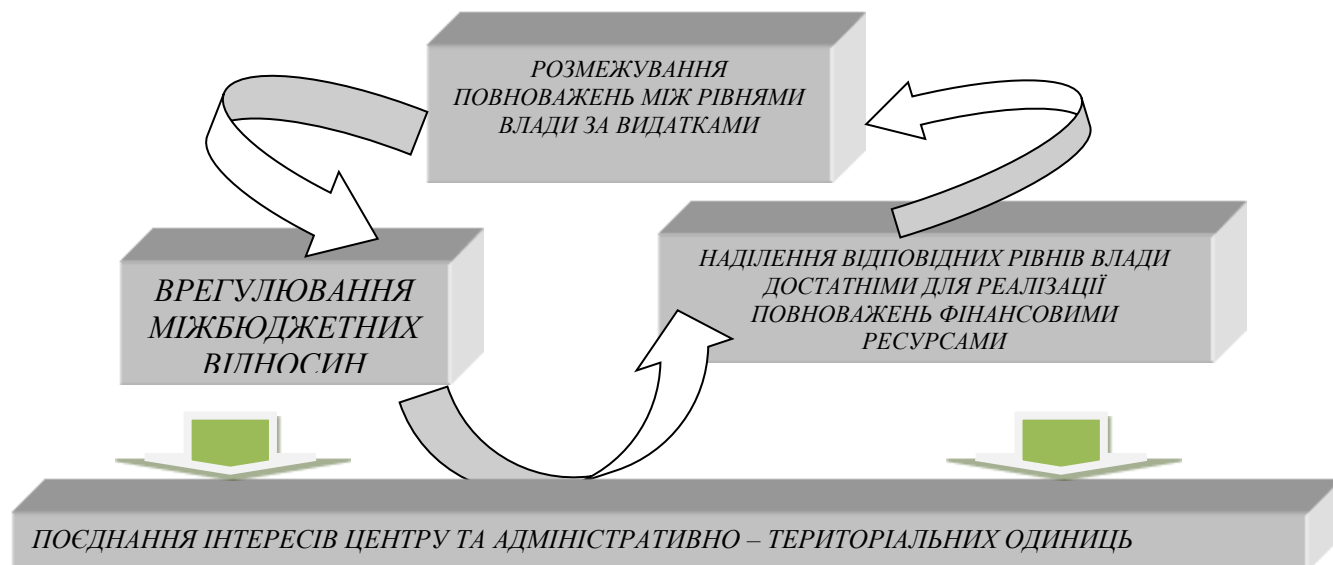

Рис. 1. Складові та переваги бюджетної децентралізації (розроблено автором)

Саме бюджетна децентралізація дозволяє в умовах відносної самостійності кожного бюджету поєднувати фіскальні, соціальні й економічні інтереси центру з інтересами адміністративно – територіальних одиниць.

Перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць можливо шляхом вирішення таких завдань: зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування; підвищення ефективності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами; удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин; запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу; посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів; підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотримання бюджетного законодавства; забезпечення прозорості процесу формування та виконання місцевих бюджетів.

Сьогодні, завдячуючи прийнятому в 2014 році на законодавчому рівні рішення про фінансову децентралізацію в країні, ми можемо підводити певні підсумки.

Результатом децентралізації є самостійність у підходах до управління з урахуванням різноманітності місцевих особливостей при збереженні єдності в основному, суттєвому. Завдяки законодавчим змінам (внесеним до Податкового, Бюджетного кодексів та інших законодавчих і нормативних актів), які передбачають децентралізацію податкових надходжень, місцеві бюджети отримали більше ресурсів для свого розвитку.

Процес впровадження реформи децентралізації влади перейшов в активну фазу з прийняттям 05.02.2015 року Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [10], який дозволяє здійснювати перший базовий її етап – утворення об'єднань територіальних громад (далі ОТГ) без внесення змін до Конституції України. Це дозволило лише в перший рік прийняття вищезазначеного Закону утворити в Україні 159 ОТГ.

Починаючи з 01.01.2017 року в Україні вже діяло 366 ОТГ, які перейшли на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України. Після перших виборів 30.04.2017 року в Україні вже діяло 413 ОТГ. Після перших виборів 29.10.2017 року – 614 ОТГ. На 24.12.2017 року вже призначено перші вибори депутатів сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад і

відповідних сільських, селищних, міських голів у 51 ОТГ [11, 12].

Це означає, що на кінець 2017 року в Україні буде остаточно сформовано 665 одиниць ОТГ (рис. 2).

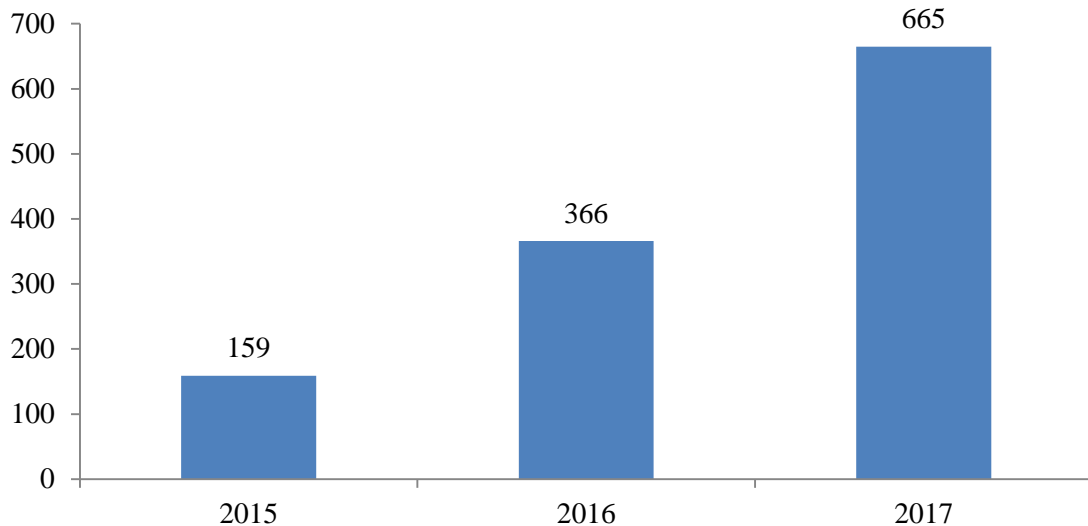

Рис. 2. Динаміка утворення ОТГ в процесі впровадження реформи децентралізації влади в Україні (одиниць)

Відповідно до ст. ст. 64, 67 Бюджетного кодексу України склад доходів загального фонду бюджетів ОТГ прирівнюється до бюджетів міст обласного значення та районних бюджетів, а також ОТГ надається право переходу на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України виключно за умови утворення ОТГ згідно із законом та перспективним планом формування територій громад областей [13]. ОТГ, які перейшли на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом у 2016-2017 роках продемонстрували позитивну динаміку зростання доходів їх бюджетів. Так, власні доходи місцевих бюджетів 366-ти ОТГ за січень-вересень поточного року, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, зросли майже вдвічі (на 182 %) та склали 6,25 млрд. грн. [14].

Пріоритетами запроваджених змін визначено розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень з урахуванням європейського

досвіду [15 – 17]. Водночас передбачено збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі окремих доходів з державного бюджету, розширення бази оподаткування податком на нерухомість через впровадження оподаткування об'єктів в залежності від їх вартості, а також удосконалення механізму справляння акцизного податку з роздрібною торгівлі підакцизними товарами.

Також запроваджено новий механізм бюджетного регулювання – систему тотального збалансування усіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності адміністративно-територіальних утворень залежно від рівня надходжень на одного жителя.

Зниження дотаційності місцевих бюджетів – один із головних показників, який свідчить про підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. До 2014 року відсоток дотаційності місцевих бюджетів становив 96,3%, а донорами були 3,7% місцевих бюджетів. З 2014 року, якщо порівнювати з

2017 роком, кількість дотаційних бюджетів знизилася на 23,8%-х пункти, а саме до 72,5%. У свою чергу, обсяг бюджетів-донорів наразі становить 16,2%, тобто відбулося їхнє зростання на 12,5%-х пунктів (рис. 3). Завдяки впровадженню фінансової децентралізації рівень дотаційних місцевих бюджетів з 2014 року по 2017 рік зменшився на 23,8 %-х пункти.

Також зазнала змін структура видатків місцевих бюджетів. Зросла частка видатків на виконання самоврядних повноважень, що свідчить про підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні.

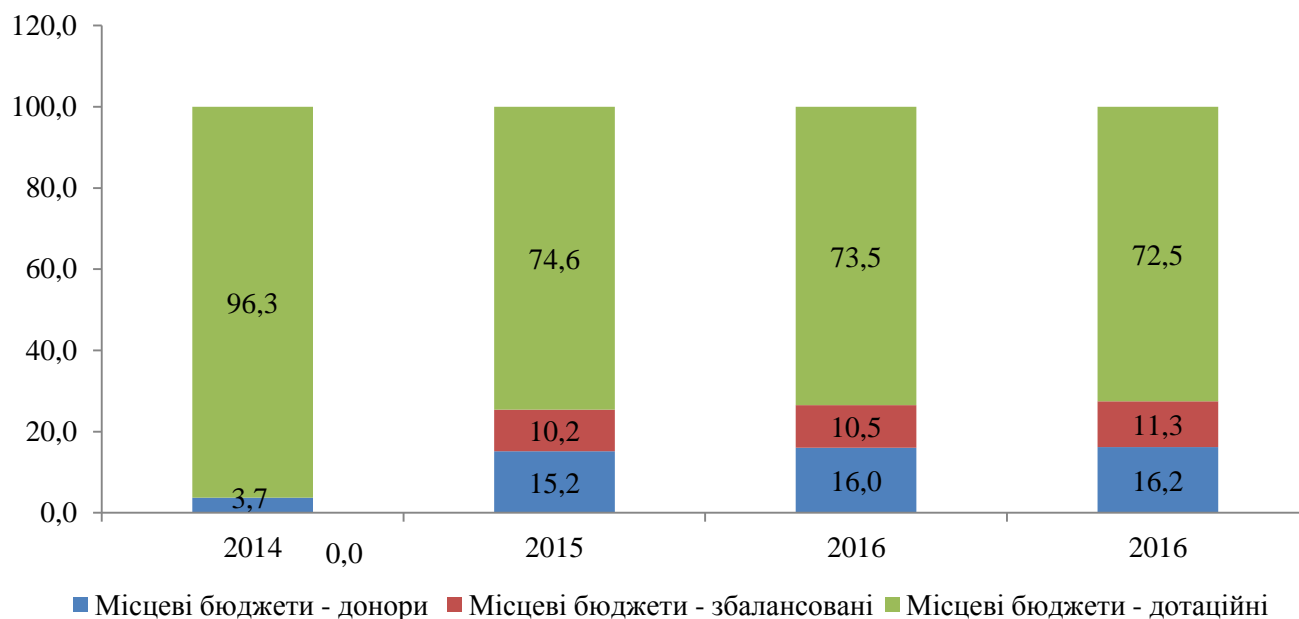

Рис. 3. Динаміка структури місцевих бюджетів за результатами реформи фіскальної децентралізації

Разом з цим, забезпечено відповідність фінансового ресурсу реальним потребам місцевих бюджетів у здійсненні видатків на делеговані державою повноваження.

Ще одним позитивним результатом реформи фіскальної децентралізації є збільшення інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів.

Загалом, наявність достатніх фінансових ресурсів у розпорядженні органів місцевого самоврядування дозволила їм протягом 2016 року, за виключенням поодиноких випадків, не звертатися до органів державного казначейства за отриманням короткотермінових позичок. Об'єднані територіальні громади в повному об'ємі виконали свої видаткові повноваження та акумулювали на казначейських рахунках

залишки коштів, які на 1 січня 2017 року (загальний фонд) склали 1,1 млрд. грн. Це майже у 4 рази більше, ніж на початку 2016 року (0,3 млрд. грн.).

Залишки коштів загального фонду всіх місцевих бюджетів України (на казначейських рахунках) станом на 1 січня 2017 року склали 33,6 млрд. грн.

У січні-травні 2017 року до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 72,3 млрд. грн., що складає 44,5 % від річних планових призначень, затверджених місцевими радами. Приріст надходжень до відповідного періоду минулого року склав 34,3 % або 18,5 млрд. грн. При цьому, по 19 областях забезпечено темп приросту надходжень вище середнього по Україні.

На нашу думку, доцільно проводити розрахунки міжбюджетних трансфертів на основі зведених бюджетів регіонів, перекладаючи відповідальність за подальший перерозподіл бюджетних коштів на обласні державні адміністрації. Для цього необхідно здійснювати зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування шляхом впровадження наступних заходів:

- посилення зацікавленості органів місцевого самоврядування у підвищенні рівня власних доходів шляхом стимулювання збільшення обсягів виробництва, валової доданої вартості, обсягу інвестицій та рівня доходів населення відповідно до інноваційного напрямку економічного розвитку території;

- щорічне збільшення питомої ваги загального фонду місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України;

- підвищення рівня самодостатності місцевих бюджетів шляхом подальшого удосконалення податкового законодавства відповідно до напрямів реформування податкової системи, зокрема системи місцевих податків і зборів;

- подальша оптимізація розподілу податків і зборів (обов'язкових платежів) між державним та місцевими бюджетами, передача окремих джерел доходів місцевим бюджетам;

- перерозподіл доходів між місцевими бюджетами та перегляд складу доходів, які враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

На думку А. Шаха, переваги бюджетної децентралізації в тому, що органи місцевого самоврядування поставлені в «жорсткі бюджетні рамки». Ця обставина спонукає регіональну владу до оптимізації дохідних джерел та удосконалення податкового адміністрування [8]. Раціональний підхід до витрачання бюджетних коштів призводить до мінімізації бюджетного дефіциту.

Вдало проведена бюджетна децентралізація сприяє нарощенню фінансового потенціалу території, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню

підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує «грунт» для росту і розвитку, тому вкрай важливим є подальший розвиток порядку фінансової та адміністративної відповідальності за порушення органами місцевого самоврядування вимог бюджетного законодавства.

Першочерговими кроками обласних державних адміністрацій на шляху до розв'язання нагальних проблем реалізації реформи бюджетної децентралізації мають стати:

- оптимізація мережі бюджетних установ в контексті секторальної децентралізації, що дасть змогу підвищити ефективність планування та використання бюджетних коштів бюджетів всіх рівнів;

- забезпечення процесу верифікації отримувачів соціальних пільг, що дасть змогу оптимізувати та підвищити ефективність бюджетних видатків, які спрямовуються на бюджетну підтримку пільгових категорій населення;

- підвищення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні шляхом активного впровадження громадського моніторингу та таких інструментів як бюджети участі/громадські бюджети (виділення частини бюджетних коштів для фінансування громадських ініціатив (проектів), співфінансування проектів громад, відібраних на конкурсній основі, виділення фінансового ресурсу з обласного бюджету для співфінансування грантових проектів, які фінансуються за рахунок міжнародних інституцій та міжнародної донорської допомоги.

- подання в установленому порядку до органів виконавчої влади вищого рівня фінансових показників і пропозицій до проекту Державного бюджету України, пропозицій щодо обсягу коштів Державного бюджету України для їх розподілу між територіальними громадами, розмірів дотацій і субсидій, даних про зміни складу об'єктів, що підлягають бюджетному фінансуванню, баланс фінансових ресурсів для врахування їх при визначенні розмірів субвенцій, а також для бюджетного

вирівнювання виходячи із забезпеченості мінімальних соціальних потреб в контексті реалізації реформи децентралізації та з урахуванням результатів об'єднання територіальних громад;

– розроблення пропозицій щодо активізації «точок зростання» економічної сфери адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням бюджетних та соціально-економічних результатів об'єднання територіальних громад.

Висновки. Необхідно підвищити прозорість бюджетного процесу на місцевому рівні шляхом активного впровадження громадського моніторингу та таких інструментів, як бюджети участі / громадські бюджети (зокрема, застосування програмно – цільового методу та середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні); співфінансування проектів громад, відібраних на конкурсній основі; виділення фінансового ресурсу з обласного бюджету для співфінансування грантових проектів, які фінансуються за рахунок міжнародних інституцій та міжнародної донорської допомоги.

Також важливим є здійснення коригування регіональних стратегій в контексті сприяння нарощенню внутрішнього соціально-економічного потенціалу територій у відповідності до цілей Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року, а також забезпечення ефективного функціонування системи надання адміністративних послуг населенню з метою недопущення погіршення їх доступності у процесі об'єднання громад та підвищення якості медичних, освітніх, адміністративних та інших послуг.

Таким чином, бюджетна децентралізація є запорукою децентралізації влади, становлення ефективної системи місцевих фінансів, і що найважливіше – інструментом регулювання регіонального розвитку. Саме бюджетна децентралізація передбачає стимулювання регіонів до фінансової автономії, пошуку додаткових власних ресурсів, активізації внутрішнього потенціалу розвитку; дозволяє балансувати потреби та можливості регіонів.

Список використаних джерел.

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. та ін.; Центр політико - правових реформ. Київ : Москаленко О. М., 2012. 212 с.
2. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: монографія / кол. авт. ; відпов. ред. Н.Р. Нижник. Київ: Вид-во УАДУ при Президентові України, 1997. С. 93.
3. Матвієнко А.С. Політико-правові засади децентралізації влади в контексті адміністративної реформи в Україні: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. політ. н.: спец. 23.00.02; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2010. 23 с.
4. Грицяк І.А. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація. Київ: Вид-во УАДУ, 1997. 487 с.
5. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К. : Факт, 2003. 384 с.
6. Луніна І.О. Формування місцевих бюджетів в контексті завдань адміністративно-територіальної реформи. *Економіка України*. 2006. № 1. С. 23 – 31.
7. Усков И.В. Децентрализация как основа становления финансово самостоятельных местных органов власти. *Бизнес Информ*. 2012. № 3. С. 107 – 111.
8. Shah A. Local budgeting. Washington World Bank, cop. 2007. 381 p.
9. Arzaghi M., Henderson J. Why Countries Are Fiscally Decentralizing? *Journal of Public Economics*. 2005. No. 89. P. 1157 – 1199.
10. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 05.02.2015 № 157-VIII / Офіційний портал Верховної Ради Україн. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/print>
11. Про перші вибори депутатів сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад і відповідних

сільських, селищних, міських голів 24 грудня 2017 року: Постанова ЦБК від 12.10.2017 № 214 / Офіційний веб-сервер ЦБК. URL:

<http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=43465&what=0>

12. Про перші вибори депутатів сільської, селищної рад об'єднаних територіальних громад і відповідних сільського, селищного голів 24 грудня 2017 року: Постанова ЦБК від 13.10.2017 № 222 / Офіційний веб-сервер ЦБК. URL:

<http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=43481&what=0>

13. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 жовтня 2017 року. URL:

http://decentralization.gov.ua/monitoring2017_10_ua#main-info

14. Бюджет-2018 — черговий виклик для місцевого самоврядування. URL:

<https://www.auc.org.ua/povyna/byudzheth-2018-cherhovyy-vykyk-dlya-miscevogo-samovryaduvannya>

15. Журек Л. Доходи територіальних одиниць самоврядування та система податків. *Узагальнення польського досвіду місцевого самоврядування та перспективні напрямки розвитку самоврядування в Україні.* / Упоряд. Т. Шамайда, О. Дмитренко. Київ: Аг-во «Україна», 2001. С. 29-40.

16. Лациба М. В., Бондаренко В. В. Як територіальна громада може впливати на вирішення питань місцевого значення. Київ: УНЦПД, 2007. 108 с.

17. Матей Б., Штірбець Х. Пропозиції щодо нової адміністративно-територіальної організації. *Всесвітня служба Радіо Румунія. Українська редакція.* URL:

<http://www.rri.ro/art.shtml?lang=12&sec=99&art=142752>.

REFERENCES.

1. Moskalenko O.M., & Boryslavskaya O.M., & Zaverukha I.B., & Shkolik A.M. and others (2012) Decentralization of public authority: the experience of European countries

and prospects of Ukraine. Kyiv: Center of Political and Legal Reforms, 212.

2. Nyzhnyk N.R. (1997) State administration in Ukraine: centralization and decentralization. Monograph (p 93). Kyiv: UADU Publishing House under the President of Ukraine.

3. Matvienko A.C. (2010) Political and legal principles of decentralization of power in the context of administrative reform in Ukraine. Author's abstract. Kyiv: Institute of State and Law. Koretsky V.M. National Academy of Sciences of Ukraine, 23.

4. Gritsiak I.A. (1997) Public administration in Ukraine: centralization and decentralization. Kyiv: UADU Publishing House, 487.

5. Averyanov V.B. (2003) Public administration: problems of administrative-legal theory and practice. Kyiv: Fact, 384.

6. Lunina I.O. (2006) Formation of local budgets in the context of the tasks of administrative-territorial reform. *Economics of Ukraine.* No 1 (pp 23-31).

7. Uskov I.V. (2012) Decentralization as the basis for the formation of financially independent local authorities. No 3 (pp 107-111). *Business Inform.*

8. Shah A. (2007) Local budgeting. Washington World Bank, 381.

9. Arzaghi M., & Henderson J. (2005) Why Countries Are Fiscally Decentralizing? *Journal of Public Economics.* No 89 (pp 1157-1199).

10. (2015) On voluntary association of territorial communities. Law of Ukraine dated February 5, 2015 № 157-VIII. Official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/print>

11. (2017) About the first elections of deputies of village, settlement, city councils of united territorial communities and corresponding village, settlement, city mayors dated December 24, 2017. Resolution of the CEC dated 10.12.2017, No. 214. Official CEC web-server. Retrieved from:

<http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=43465&what=0>

12. (2017) About the first elections of deputies of village, town councils of united

territorial communities and corresponding village, settlement leaders dated December 24, 2017. Resolution of the CEC dated 13.12.2017, No. 222. Official CEC web-server. Retrieved from:

<http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=43481&what=0>

13. (2017) Monitoring the process of decentralization of power and reform of local self-government as of 10 October 2017. Retrieved from:

http://decentralization.gov.ua/monitoring2017_10_ua#main-info

14. Budget 2018 is another challenge for local government. Retrieved from: <https://www.auc.org.ua/novyna/byudzhet-2018-cherhovyy-vyklyk-dlya-miscevogo-samovryaduvannya>

15. Zhurek L. (2001) Income of territorial units of self-government and the system of taxes. Summarizing the Polish Experience of Local Self-Government and Perspective Directions of Self-Government Development in Ukraine (pp 29-40). Kyiv: Publishing House "Ukraine".

16. Latsyba M.V., & Bondarenko V.V. (2007) How can a territorial community influence local issues? Kyiv: UNCPD, 108.

17. Matei B., & Stirbets H. Proposals for a new administrative-territorial organization. World Radio Romania Service. Ukrainian version. Retrieved from:

<http://www.rri.ro/art.shtml?lang=12&sec=99&art=142752>.